

Euroaihteiset helmet

VIIME VUOSIEN AIKANA YTIMESSÄ ON
JULKAISTU USEITA EUROOPAN UNIONIA JA
EUROOPPAA KÄSITTELEVIÄ ARTIKKELEITA.
EU-TEEMAN KUNNIAXI KOKOSIMME
MUUTAMAN VANHAN HELMEN LIITTEKSI.

Euro on taloutta, työllisyyttä ja hyvinvointia

Kirjoittaja Arja Alho kuvat Topi Laiti

Ydin tarttui eurokriisiin ja haastoi yliopiston-lehtori Juha Tervalan Helsingin yliopistosta keskustelemaan aiheesta. Tervalan arviot euroalueen kriisistä alleviivaavat huolellisen analyysin tekemisen tarvetta. Ongelmamaiden tukipakettien pitää osua kriisin syihin eikä vain lievittää oireita.

Juha Tervalan mukaan euroalueen talousongelmien takana on kolme tekijää: velkaantuminen, korkopolitiikka ja kilpailukykymenetykset.

YDIN: Eurokriisin syyn katsotaan eri keskustelupalstoilla, miksei myös poliitikkojen piirissä, olevan seurausta Kreikan holtittomasta menosta. Samalla ratkaisun nähdään olevan Kreikan, ja nyt myös Suomen, ero eurosta. Olet rahapolitiikan tutkijana tehnyt toisenlaisen arvion. Yrität nähdä kokonaisuutta ja eri tapahtumaketjujen yhteyttä.

TERVALA: Näen euroalueen vaikeuksien taustalla tärkeinä kolme tekijää, joista ensimmäinen on velkaantuminen, toinen korkopoliitiikka ja kolmantena kilpailukykyämenetykset. Kilpailukykyämenetykset näkyvät erityisesti euroalueen ongelmamaiden vaihtotaseen vajeina.

Ensinnäkin tapahtui voimakas luottoekspansio. Sen taustalla olivat matalat korot, riittämätön pankkivalvonta ja rahoituslaitosten riskinoton lisääntyminen. Luottoekspansio keskittyi paljolti juuri nykyisiin euroalueen ongelmamaihin. Yksityisen sektorin luottokannat kasvoivat nopeimmin. Haluan korostaa, ettei julkinen velka ole pääsyy.

Toiseksi Euroopan Keskuspankin (EKP) -rahapolitiikka on ollut liian löysää. 2000-luvun alun taantuman jälkeen se oli sitä erityisesti. Löysyys edesauttoi osaltaan nykyisten ongelmien syntymistä tukemalla luottoekspansiota ja rahoitusmarkkinoiden buumia.

Harjoitettu rahapolitiikka oli sopivaa euroalueen ydinalueelle, mutta ei sen periferialle. Kun EKP piti ohjauskorkoa matalana, se johti liialliseen riskinottoon rahoitusmarkkinoilla. Taloustieteilijät puhuvat niin kutsutusta Taylorin säännöstä. Periferiassa koron olisi pitänyt olla 6–8 prosenttia, kun ohjauskorko oli 2–4 prosenttia.

Poikkeaman jatkuminen liian kauan johti voimakkaaseen asuntolainojen ja -investointien kasvuun Kreikassa, Espanjassa ja Irlannissa. Kolmanneksi ongelmamaissa kilpailukyky on pahasti rapistunut. Kärjistäen voi sanoa, että koska Saksa on aina ollut Euroopan hallitseva

talousmahti ja siellä on ollut palkkamaltilti, muualla ei saisi nostaa palkkoja Saksaa enemmän, etenkin, kun ollaan samassa rahaliitossa.

Kun kuitenkin niin on tapahtunut, kilpailukykyerot ovat kasvaneet älyttömän suuriksi. Ne viisi maata, jotka ovat menettäneet eniten kilpailukykyään, ovat myös ne viisi maata, jotka ovat ongelmissa: Kreikka, Espanja, Portugali, Italia ja Irlanti.

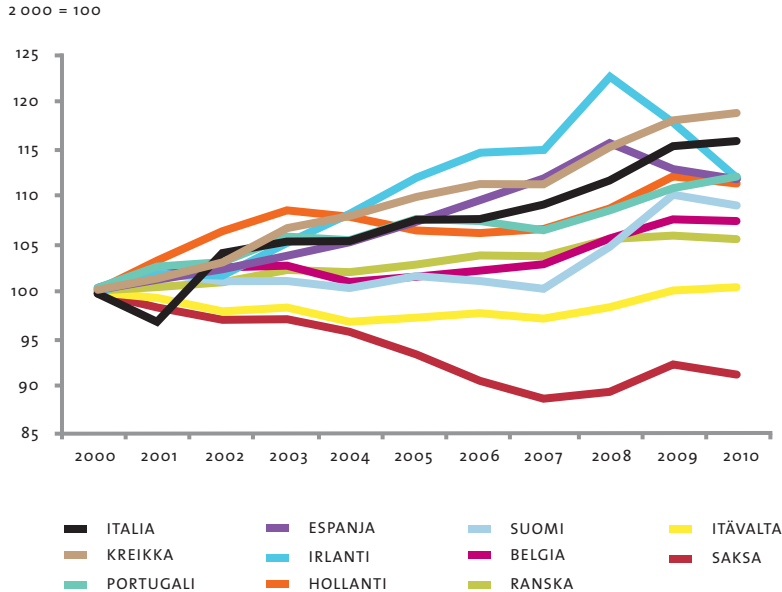
Niiden kustannukset ovat karanneet käsistä eivätkä ne pärjää kansainvälisessä kilpailussa. Kun ne eivät voi devalvoida valuuttakurssiaan yhteisen rahaliiton vuoksi ja palkkojen alentaminen on aina kovin kivuliasta, ongelma on todella hankala.

YDIN: Niin, ja tästä syystä ongelmasta tulee yhteinen. Varmaankin kannattaa puhua tarkemmin euroalueen tärkeästä epätasapainosta toisin sanoen vaihtotaseesta, jossa euroalueen pohjoinen ja etelä eroavat dramaattisesti toisistaan.

Olet kirjoittanut, että suuri vaihtotaseen vaje on oire liiallisesta ulkoisesta velkaantumisesta, ja että se on myös rahoituskriisin tyypillinen ominaisuus. Se supistaa vientiä, ja siksi työvoima alkaa siirtyä avoimelta sektorilta suljetulle. Muutos taas päinvastaiseen voi olla pitkä ja hankala.

TERVALA: Ongelmamaitten vaihtotaseen alijäämät olivat suuria jo ennen talouskriisiä. Tavallaan voi sanoa, että ongelmamaat ovat itse aiheuttaneet ongelmansa, mutta toisaalta luottoekspansio pitää muistaa, ja se, että periferiassa reaalin valuuttakurssi vahvistui. Nämä ovat syventäneet ongelmia.

YDIN: Sinä käytät ydin ja periferia-käsitteitä. Pohjoinen on siis hyötynyt siitä, että etelässä on mennyt huonosti. Tilanne on ollut Saksalle edullinen, miksei Suomellekin, mutta entä julkiset alijäämät ja velka? Sanoit, ettei julkinen velka ole pääsyy. Tilanne taitaa olla myös ongelmamaissa monisyisempi?

Euroaikana eniten hintakilpailukykyä menettäneet maat ovat Italia, Kreikka, Portugali, Espanja ja Irlanti. Lähde: Euroopan komissio. Ameco.

TERVALA: Ennen talouskriisiä velkaantuminen euroalueella oli kotitalouksien velkaantumista. Kun katsotaan euromaitten alijäämiä, Espanjan ja Irlannin julkinen talous oli aika hyvässä kunnossa ennen kriisiä. Italian oli lähes yhtä hyvä kuin Ranskan ja Saksan. Mutta Kreikan ja Portugalin alijäämät olivat kyllä liian suuret.

Rahaliitossa hyvinä aikoina tarvittaisiin ylijäämäistä budjettia ja pientä velkaa, jotta taantumisessa ei sitä finanssipolitiikalla syvennetä. Heikko taloustilanne hidastaa talouskasvua, verotuloja kertyy vähän, kun julkisia menoja on paljon. Syntyy alijäämää. Italian ongelmat julkistaloudessa ovat seurausta talouskasvun puutteesta 2000-luvulla.

YDIN: Mitä sanot siihen, että talous- ja rahaliiton sääntöjen laiminlyönti olisi myös kriisin syynä?

TERVALA: Korostan edelleen, että taustalla ovat luottoekspansio, erot hintakilpailukyvyssä ja euroalueen vaihtotaseen epätasapainot. Espanja ja Irlanti eivät rikkoneet vakaus- ja kasvusopimusta. Ranska ja Saksa sitä vastoin rikkoivat. Sääntöjen noudattaminen olisi toki auttanut, mutta ei kuitenkaan pelastanut ongelmamaita.

Kreikassa ja Portugalissa on todellisia ongelmia eikä niitten kohdalla ilmeisesti voi menetellä siten, mikä muutoin olisi järkevää euroalueelle: nousukaudella pannaan taloutta kuntoon eikä laskukaudella, leikkaamalla menoja. Tuntuu, ettei niillä ole muuta vaihtoehtoa, koska ne ovat eläneet liian kauan velaksi.

YDIN: Euroopan Unioni ja Euroopan keskuspankki vastusti varsin pitkään Kreikan velkojen saneerausta. Mahtoiko velkasaneeraus ja kon-

kurssi saada keskusteluissa saman sisällön? Olet kirjoittanut, että velkasaneerauksen toteuttamisessa vitkuteltiin tarpeettomasti.

TERVALA: Niin, mentiinkö siinä (EU:n taholta) liian nopeasti lupaamaan, että veloista selvitään? Sitten oman uskottavuuden vuoksi ei voitu kovin nopeasti vaihtaa mielipidettä. Eikä vielä siinäkään vaiheessa, kun muu maailma jo katsoi velkasaneerauksen olevan ilmeisen.

Valtiohan ei voi mennä konkurssiin, koska se ei voi lopettaa toimintaansa, kuten konkurssin tehnyt yritys. Jos tukipaketeilla todella halutaan auttaa ihmisiä, virallinen politiikka pitkitti tätä auttamista. Vain pieni osa tukipaketeista menee julkisten menojen kattamiseen – esimerkiksi terveydenhuoltoon – suurimman osan mennessä vanhojen velkojen maksamiseen.

Kreikassa toteutettiin helmikuussa 2012 velkasaneeraus, jossa leikattiin sekä yksityisiä että julkisia velkoja. Kaiken kaikkiaan yksityiset sijoittajat menettivät noin 73–75 prosenttia.

Enemmänkin olisivat voineet. Samassa yhteydessä sovittiin toisesta tukipaketista, josta käytetään osa Kreikan pankkien pääomittamiseen.

Ratkaisun vaikutukset ovat olleet ihan hallittavat, eikä luottamus euroalueen kykyyn hoitaa muita ongelmamaita juurikaan horjunut. On tärkeätä, että velkasaneerausta käytettäisiin ongelmamaissa nyt, kun vielä yksityisiä velkoja voidaan leikata sen sijaan, että myöhemmin velkojen uudelleenjärjestely koituu vain veronmaksajien tappioksi. Mutta se ei pidä paikkaansa, että velkasaneeraus olisi ollut vaihtoehto tukipaketeille.

Tukipaketin ja velkasaneerauksen järkevä järjestys on sellainen, että ensin sovitaan vaakaustahastosta, joka myöntää ongelmamaille etuoikeutettuja lainoja. Sitten varaudutaan velkasaneerauksen tappioihin niin, että pankkien stressitesteillä ongelmapankit voidaan järjestel-

lä uudelleen tai pääomittaa. Lopuksi maksukyvytön valtio, tiukkojen ehtojen puitteissa, voi hakeutua velkasaneeraukseen. Tukipaketteja tarvitaan, jotta maksukyvytön valtio pystyy rahoittamaan julkiset menonsa eikä yhteiskunta ajautu kaaokseen.

Kreikka on sittenkin pieni talous eikä yksistään keikuta euroaluetta. Kun tukipaketit eivät korjaa suurimpia ongelmia, kilpailukykyä ja vaihtotaseen vajetta, niillä ostetaan vain aikaa. Euroalueen kannalta on tärkeätä, miten Italia ja Espanja onnistuvat parantamaan kilpailukykyään, luomaan talouskasvua ja pitämään julkisen velan hallittavana.

YDIN: Edellä olevastakin käy ilmi, että rahapolitiikalla on yhteys hyvinvointiin.

**VALTIOHAN
EI VOI MENNÄ
KONKURSSIIN, KOSKA
SE EI VOI LOPETTAA
TOIMINTAANSÄ,
KUTEN KONKURSSIN
TEHNYT YRITYS.**

TERVALA: Lyhyellä ajalla rahapolitiikalla voidaan vaikuttaa suhdanteisiin. Sillä voidaan lieventää taantumaa, hyvinvointivaikutus tulee siitä. Kun talous ylikuumentuu, rahapolitiikalla voidaan hillitä. Sekin on

hyvinvointivaikutus. Nämä ovat hyvinvointivaikutusten suuret suuntaviivat.

Aikanaan ei taidettu ymmärtää rahaliiton ulottuvuuksia. Valuuttakurssi katosi nimellisenä. Mutta eri hintatasot jäivät, palkankorotuksista tuli erilaisia. Ajateltiin toki, että joku valtio voi mennä nurin ja oli ”bail out” -kielto. Mutta todellisuudessa on niin, että kun yksittäinen maa ajautuu ongelmiin, kaikki joutuvat ongelmiin. Julkisista veloista tulee yhteisiä tukipakettien kautta.

EKP:n olisi pitänyt puuttua yksittäisten maitten luottokannan kasvun eroihin. Olisi pitänyt vaatia jotakin, vaikkapa isompia reservivaatimuksia keskuspankille, jolloin olisi voitu hillitä luottoekspansiota. Sitäkin yhteinen rahapolitiikka on.

YDIN: Nyt keskustelu on siirtynyt siihen, että

Juha Tervala ja Ytimen päätoimittaja Arja Alho kävivät keskustelua muun muassa siitä, miten eurokriisistä päästäisiin eteenpäin.

Kreikan ero eurosta on edessä, ja että Suomenkin pitäisi siihen valmistautua. Tosin tästä eivät ministerit voi lausua mitään. Taloustieteilijät kuten **Vesa Kanninen** tai **Bengt Holmström** tosin irrottelevat estottomasti. Mikä sinusta olisi enemmän asian ytimeen menevää keskustelua joka voisi viedä eteenpäin?

TERVALA: Ei ole olemassa yhtä ja ainoata vaihtoehtoa, ja siksi kaikista on voitava keskustella. Itse uskon – kärjistetyksi sanottuna – että rahaliitto on peruuttamaton. Tietenkin Suomi voisi omallakin valuutalla tulla toimeen, kuten tulevat Ruotsi, Tanska ja Norja. Mutta helppoa tietä ulos ei ole. Jos olisi, sitä olisi jo käytetty.

Kilpailukyvyyn palauttaminen devalvaatiolla on usein talouskriisistä kärsivälle maalle paras lääke, jos sillä on oma valuutta. Keskustelu eurosta eroamisesta devalvoimisen mahdollistamiseksi, jättää huomioimatta kaikki eroamiseen liittyvät esteet ja kustannukset.

Rahaliittoon liittyminen on kansainvälinen sopimus eikä siitä eroamisesta ole tehty manuaalia, käsikirjaa. Eikä eroaminen edes kävisi käden käänteessä. Ensin pitää selvittää asiaa. Sitten pitää tehdä päätös omaan valuuttaan siirtymisestä, johon liittyy valtavasti käytännön toimia: miten lainat, palkat ja monet muut asiat järjestyvät.

Ongelmamaiden uhkana olisi, että raha pakenisi, pankit pitäisi sulkea ja rahoitusjärjestelmä halvaantuisi. Tämä kaikki olisi hyppy tuntemattomaan. Jos useampi maa eroaisi eurosta, olisi se euron loppu. Miten sellaisessa tilanteessa käytäisiin kansainvälistä kauppaa? Mikä olisi valtionlainojen kohtalo? Vahingot olisivat mittaamattomat, niin ihmisille kuin tuotannolle. Tulisi valtavasti työpaikkojen menetyksiä.

Joskus kuulee eurosta eroamista verrattavan Argentiinan ratkaisuun. Se on erittäin harhaanjohtavaa. Argentiinalla oli aina oma valuutta, jonka pystyi devalvoimaan yhdessä yössä.

Valuuttakurssikiinnitys oli sen yksipuolinen päätös, johon ei liittynyt kansainvälisiä sopimuksia.

Euroalueella muut maat tulevat yleensä kuulemaan, mitä Saksa ja Ranska ovat päättäneet. Suomen tilanne on vaikuttamisen näkökulmasta aika vaikea. Mutta Suomi voisi lobata Euroopan kannalta järkevää politiikkalinjaa ja sen vahvistumista päätöksenteossa.

Kysymys on kilpailukykyeroihin puuttumisesta ja sen palauttamisesta. Kun Saksan tilanne on suorastaan älyttömän hyvä, siellä voitaisiin tehdä palkkojen korotuksia ja kaventaa eroja. Tämä olisi myös itse asiassa Saksan omista intresseissä, kun ongelmamaat saatettiin taas jaloilleen samalla, kun ne sisäisellä devalvaatiolla tekivät omaa osuuttaan.

YDIN: Euroalue on globaalitaloudessa hyvin merkittävä alue. Onko globaalitalous sinusta nollasummapeliä? Onko euroalueen ahdinko toisen kasvu?

TERVALA: Ei ole missään tapauksessa nollasummapieliä. Maailman köyhien maiden aseman parantamiseksi on kaksi tapaa: tulonsiirrot ja talouskasvu. Kun köyhissä maissa ei ole niitä, keneltä ottaa tulonsiirtoja, talouskasvu on tehokkain tapa vähentää köyhyyttä. Sitä vastoin tuotannon supistuminen lisää köyhyyttä.

Kehittyvien talouksien osuus on kasvanut maailman bruttokansantuotteesta. Ne ovat tehneet paljon oikeita asioita, kuten liittyneet kansainväliseen kauppaan ja teollistuneet, joka ei enää vaadi yhtä paljon kuin ennen. Ilman teollisuutta ei kukaan pärjää. Kyse on sitten siitä, millaista teollisuutta mailla on?

Kehittyvissä talouksissa talouskasvulla on voitu vähentää köyhyyttä ja nostaa ihmisten tulotasoa, jolloin perusasiat, kuten esimerkiksi ruoka ja asuminen voidaan saada kuntoon. Eurooppa maailman suurimpana talousalueena eivöi edellyttää avunantoa muualta. Kyllä sen on pystyttävä ratkaisemaan omat ongelmansa ihan itse ja siihen se tarvitsee talouskasvua. **Y**

Juttu on julkaistu alunperin Ydin-lehdessä 3/2012.

Eurokriisin lyhyt oppimäärä

VAIHTOTASE mittaa tuotannon ja kulutuksen välistä suhdetta. Kun vaihtotase on alijäämäinen, maa kuluttaa enemmän kuin tuottaa.

LUOTTOKELPISUUDELLA arvioidaan velallisen – valtioiden, pankkien tai yritysten – kykyä selviytyä taloudellisista velvoitteistaan.

DEVALVAATIO ja **REVALVAATIO** ovat rahapolitiikan termejä: devalvaatiossa valuutan arvo heikkenee, revalvaatiossa vahvistuu. Kiinteiden valuuttakurssien aikaan maat saattoivat tehdä omia valuutan arvoon liittyviä päätöksiä. Nyt valuuttojen arvot määräytyvät markkinoilla.

OHJAUSKOROSTA päättää Euroopan Keskuspankki. Ohjauskorolla se myöntää lyhytaikais- ta rahoitusta pankeille euroalueella. Euriborkorko on Euroopan pankkien keskimääräinen antolainauskorko.

KESTÄVYYSVAJEELLA tarkoitetaan sitä, paljonko rahaa tarvittaisiin lisää, jotta menot pystytään varmasti kattamaan pitkällä aikavälillä ilman, että otetaan lisää lainaa.

KILPAILUKYVYLLÄ tarkoitetaan yleensä työvoimakustannuksilla tehtyjä vertailuja teollisuuden kilpailukykyä. Todellinen kilpailukyky pitää sisällään esimerkiksi yhteiskunnan infrastruktuurin, toimintakyvyn ja koulutuksen tason.

VAKAUS- JA KASVUSOPIMUKSEN mukaan euromaat pitävät julkisen talouden vuotuisen alijäämän alle 3 prosentissa ja julkisen talouden velan alle 60 prosentissa.

BAIL OUT tarkoittaa vaikeuksiin joutuneen yrityksen – tässä tapauksessa euromaan pelastamista maksukyvyttömyydeltä.

ERVV on Euroopan väliaikainen vakausrahas- to. Se on tarkoitus korvata pysyvällä vakausmekanismilla EVM.

ALPHATANGOBRAVA / ADAM BAKER

Euro kriisin syövereissä

Kirjoittaja Jyri Raivio

Yhteisvaluutan kriisi on viemässä euromaita vauhdilla kohti Euroopan Yhdysvaltoja, kirjoittaa Jyri Raivio. Inflaatio uhkaa kuitenkin euron tulevaisuutta.

KANSAINVÄLISTEN RAHOITUSMARKKINOIDEN hulvaton riskinotto ja keskuspankkien liian löysän rahapolitiikan maailmantalouteen 2000-luvun alkuvuosina tuoma valtava ”ylimääräinen” rahamäärä ovat synnyttäneet kaksi dramaattista kriisiä.

Ensimmäinen koettiin Yhdysvalloissa. Se huipentui alkusyksyyn 2008, jolloin investointipankki Lehman Brothers meni konkurssiin. Valtaosa maailman tunnetuimman rahakadun Wall Streetin maineikkaista rahataloista otettiin osittain valtion haltuun eli sosialisointi väliaikaisesti.

Toista kriisiä eletään parhaillaan Euroopan unionin kovassa ytimessä, 17 maan euroalueella. Kreikka ja Irlanti on jo pelastettu muiden EU-maiden ja maailmantalouden akuuttien sairaustapausten perinteisen tehohoitolan, Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n yhteistoimin.

Jatkossa vaihtoehtoja on kaksi. Euro joko hajoaa tai säilyy. Rahayksikön pelastaminen edellyttää euroalueelta kuitenkin jättimäisiä harppauksia kohti liittovaltiota.

Molemmat vaihtoehdot ovat poliittisesti ja taloudellisesti erittäin hankalia ja sisältävät suuren määrän verta, hikeä ja kyöneleitä. Euron kriisi on oikeastaan kaksi rinnakkaista kriisiä, erittäin hankala pankkikriisi ja useiden euro maiden julkisten talouksien velkakriisi. Jo tämä tekee eurooppalaisesta kriisistä paljon vaikeamman kuin finanssikriisin yhdysvaltalaisversio oli.

Jos veikata täytyy, minä panisin vaatimattomat roposeni likoon ykkösvaihtoehtoon eli euron hajoamisen puolesta. Euro voitaisiin ehkä suurin ponnistuksin pitää pystyssä, ellei horisontista nousisi uusi uhka: inflaatio. Se edellyttää rajuja rahapolitiittisia kiristystoimia, joita velkaantuneimmat euromaat eivät kestä.

**MINÄ
PANISIN
VAATIMATTOMAT
ROPOSENI LIKOO
YKKÖSVAIHTO-
EHDON ELI
EURON
HAJOAMISEN
PUOLESTA.**

YHDYSVALTAIN JA euroalueen finanssikriiseillä on paljon yhteistä taustaa. Ehkä selkein yhteinen nimittäjä on vikke-lien finanssipelureiden into hakea nopeita voittoja lainaamalla rahaa sellaiselle rupusakille, joka oli jo ennen kriisiä pahasti velkaantunut ja jonka kyky hoitaa isot velkansa omilla tienesteillään tiedettiin huonoksi. Riskiä ei todellisuudessa juuri ollut. Syvällä sydämissään kaikki pelurit tiesivät, että veronmaksaja kyllä tulee avuksi, jos kaikki menee pieleen.

Yhdysvalloissa nämä suuret luottoriskit muhivat asuntomarkkinoilla ja maksukyvyttömille köyhille annetuissa niin kutsutuissa subprime-luotoissa. Euroopassa luotonantajien subprime-asiakkaita olivat myös raskaasti velkaantuneet tai muuten asiansa sössineet maat.

Atlantin länsirannalla tilanne räjähti käsiin syksyllä 2008. Syyskuussa oli kaatunut suuri investointipankki Lehman Brothers. Finanssimarkkinat olivat kaotettuna tilanteessa ja kaikki luottohanat oli käännetty kiinni. Valtiovarainministeri **Henry ”Hank” Paulson** oli saanut

kongressilta 700 miljardia dollaria pelastusrahaa pattitilanteen avaamiseksi.

Rahalla yritettiin ensin lunastaa valtiolle ongelmaluottoja ja pelastaa näin alan toimijoita. Urakka osoittautui toivottomaksi ja tarvittiin uusi suunnitelma. Lokakuun 13. päivänä 2008 Paulson kutsui Yhdysvaltain ja sen rahakadun Wall Streetin mahtavimmat yritysjohtajat salaiseen kokoukseen New Yorkiin.

Kokous oli epäilemättä yksi merkellisimmistä – ja merkittävimmistä – maailman taloushistoriassa. Asialista oli lyhyt. Kokouksen tarkoituksena oli osittain kansallistaa eli ottaa valtion haltuun kaikki mukaan kutsutut yritykset.

Paulsonin avustajat jakoivat osanottajille

listat. Liittovaltio satsaisi Bank of Americaan, Citigroupiin, JP Morgan Chaseen ja Wells Fargoon 25 miljardia dollaria kuhunkin. Goldman Sachs, Morgan Stanley ja State Street Bank saivat kymmenen miljardia. Mistään hyväntekeväisyydestä ei kuitenkaan ollut kyse. Yritykset joutuivat ottamaan rahat ja antamaan valtiolle vastikkeeksi omia osakkeitaan.

Kaikki suostuivat, koska muuta vaihtoehtoa ei ollut. Yhdysvaltain liittovaltio käytti kaikkiaan 245 miljardia dollaria finanssialan yritysten osittaiseen sosialisointiin. Toimenpide vahvisti yritysten taseita. Rahojen turvin ne saattoivat jälleen käynnistää luotonantoon.

Luottamus järjestelmään alkoi hiljalleen palata. Pankit saivat ja saavat yhä ilmaista rahaa keskuspankista niin paljon kuin jaksavat ottaa ja niiden tulokset nousivat nopeasti aallonpohjasta. Valtiolla myydyt osakkeet ostettiin pikavauhtia takaisin.

Liittovaltiolle oli keväseen 2010 mennessä palautunut noin kaksi kolmasosaa tukimiljardeista. Samalla menetelmällä Yhdysvaltain republikaanihallitus ”sosialisoi” myös yhden jättimäisen vakuutusyhtiön (AIG) ja kaksi suurta autonvalmistajaa (GM ja Chrysler).

PAULSON YRITTI ensin auttaa finanssifirmoja yksi kerrallaan tukemalla niiden velallisia. Se ei onnistunut. Ministeri ja entinen investointipankki Goldman Sachsin pääjohtaja huomasi, ettei ongelma ratkea sammuttamalla yhtä paloa kerrallaan. Tarvittiin laajempi ratkaisu ja sellaiseksi oli pakko valita luotonantajien eli pankkien pelastaminen lisäämällä niiden omaa pääomaa valtion rahalla.

Euroopassa yritetään yhä ratkaista pankkien ahdinkoa auttamalla niiden velallisia eli keinolla, josta Paulson joutui luopumaan. Asialla on ollut euroalueen yhteinen keskuspankki EKP, joka on ostanut markkinoilta noin 76 miljardia euroa joukkovelkakirjoja. Kun EKP:n rah-

keet ja ostohalutkin alkoivat ehtyä, euromaat perustivat keväällä yhteisen vakausrahaston eli Euroopan rahoitusvakausvälineen ERVV:n.

ERVV on Luxemburgiin rekisteröity osakeyhtiö, joka ottaa markkinoilta rahaa euromaiden takauksia vastaan. Sen kautta voidaan rahoittaa oikeiksi katsottuja velkaisten euromaiden pelastusoperaatioita. Helmikuun puolivälissä ERVV päätettiin kasvattaa alkuperäisestä 440 miljardista 500 miljardiin euroon. Suomen osuus alkuperäisestä määrästä olisi ollut 760 miljoonaa. Nyt takausvastuu kasvaa.

Jo ennen ERVV:tä EU-maat ja Kansainvälinen valuuttarahasto IMF pelastivat Kreikan

110 miljardin dollarin hätälainalla, josta Suomen osuus on 1,5 miljardia. Markkinoilta Kreikka ei olisi enää saanut rahaa. Samassa hyljeksittyjen kerhossa on oman apupaketin saanut, omaan pankkikriisiinsä kompastunut Irlanti. Portugali saa vielä

rahaa, mutta rahan korko on hyvin korkea.

Seuraavalle ongelmamaalle eli Espanjalle rahaa ei enää riitä. Monet asiantuntijat esittävätkin, että velkaisimmat hallitukset jättäisivät velkansa maksamatta. Iso osa veloista pyyhittäisiin yli ja elämää jatkettaisiin ainakin vähän vähemmän likaiselta pöydältä kuin nyt.

”Ei käy”, on pelastuspaketteja otsa hiessä käärintä EU:n talouskomissaari **Olli Rehn** sanonut useaan otteeseen. Ei hevin käykään, koska velkasaneeraus vain kärjistäisi pankkikriisiä. Ehkä kannattaisi kysyä neuvoa Hank Paulsonilta.

EUROOPAN INTEGRAATION pitkäaikaisimpia kiistanaiheita on ollut se, kuinka pitkälle yhdentymistä on syytä viedä. Mennäänkö kohti liittovaltiota vai pysykö EU kansallisvaltioiden liittoutumana?

Suuntaus on käynyt kohti liittovaltiota, mutta vastustus on ollut vankaa ja kehitys hyvin hidasta. Sitten iski finanssialan kaksoiskriisi eli pankkien ja ylivelkaantuneiden euromaiden

**EUROMAAT PELKÄÄVÄT
MARKKINAVOIMIEN
LISÄKSI, ETTÄ
SAKSA KIELTÄYTY
MAKSAMASTA
MUIDEN LASKUJA.**

YOUSSEF MEFTAH / WORLD ECONOMIC FORUM

MONIKA FLUECKIGER / WORLD ECONOMIC FORUM

Talouskomissaari Olli Rehnillä (vas.) ja Euroopan keskuspankin pääjohtaja Jean-Claude Trichet'llä on takanaan rankka vuosi, eikä tästä vuodesta ole tulossa juuri sen helpompaa. Pähkinöitä riittää purtavaksi ja yhteisvaluutan tulevaisuus on kaikkea muuta kuin selvä.

vakavat vaikeudet. Markkinavaimien pelko on tekemässä sen, mihin federalistiset poliitikot eivät pystyneet: EU etenee suurin harppauksin kohti federalismia.

Kreikan auttaminen oli ensimmäinen harppaus liittovaltion suuntaan. ERVV:n perustaminen jatkoi samaa kehitystä. Kansallisvaltioihin perustuvassa unionissa jokainen hoitaa itse omat velkansa. Tästä periaatteesta ollaan asteittain luopumassa.

Uusia harppauksia seurasi alkuvuonna 2011. Saksa ja Ranska viittasivat kintaalla EU:n perinteiselle päätöksenteolle ja komission aloiteoikeudelle tuomalla hurjan federalistisen toimenpidelistan suoraan jäsenmaiden käsittelyyn. Listalla esitetään muun muassa verotuksen yhtenäistämistä, julkisen talouden velkajarrua, yhtenäistä eläkeikää ja kieltoa sitoa palkkoja indeksiin.

Kiire on kova. Päätöksiä halutaan jo maaliskuun lopun huippukokouksessa. Sitä ennen pidetään euromaiden oma huippukokous, joka on ensimmäinen laatuaan yhteisvaluutan historiassa. Demokraattiset päätöksentekojärjestelmät natisevat liitoksissaan röykytyksessä, mutta kuhniminen ei tule kysymykseen. Markkinavoimat hengittävät niskaan.

Helmikuun puolenvälin valtiovarainministerikokous suhtautui Saksan ja Ranskan esityksiin nuivasti. Silti tämä EU:n perinteinen voimakaksikko voi saada tahtonsa ainakin osittain läpi. Euromaat pelkäävät markkinavaimien lisäksi,

että Saksa kieltäytyy maksamasta muiden laskuja.

Euro jatkaa liitokset natisten tarpomistaan kohti epävarmaa tulevaisuutta. Siellä on hyvin pian vastassa ylikymätön este: nopeasti kaikkialla maailmassa kiihtyvä inflaatio.

FINANSSIKRIISIÄ SEURANNUT inflaatio on nostanut ruuan hinnan ennätyskorkealle ja aiheuttanut levottomuuksia eri puolilla maailmaa. Polttoaineet kallistuvat kaikkialla ja monet epäilevät, ettei korkea työttömyyskään pelasta Yhdysvaltoja kiihtyvältä inflaatiolta.

Kiina halpoine vientitavaroineen oli ennen inflaatiota hidastava tekijä. Nyt hinnat nousevat Kiinassa nopeasti ja maasta on tulossa inflaation viejä.

Inflaatio kiihtyy, koska keskuspankit ovat syytäneet maailmantalouteen käsittämättömät määrät rahaa jo ennen finanssikriisiä, sen aikana ja sen jälkeenkin. Saksalle inflaation torjunta on kaikkein pyhin talouspolitiikan tavoite. 1920-luvun hyperinflaation traumat istuvat syvässä saksalaisten mielissä.

Keskuspankkien koronnostot torjuvat inflaatiota. Niitä eivät eurojunan subprime-matkustajat enää kestä. Finanssikriisi ei hajottanut euroa. Sen sijaan inflaatio uhkaa tehdä lopun jo valmiiksi heikkouden tilassa kituvasta yhteisvaluutasta. Y

Juttu on julkaistu alunperin Ydin-lehdessä 1/2011.

Vastuuton *rahaliitto*

Kirjoittaja Lauri Holappa

Euroopan talous- ja rahaliitossa on synnynnäinen valuvika. Kyse ei ole yksittäisten maiden vastuuttomuudesta, eikä inflaatio nykyisissä oloissa ole varsinainen uhka.

EUROALUEEN TALOUSKRIISISTÄ KÄYTÄVÄSSÄ keskustelussa on ollut etenkin Suomessa vahvan moralistinen painotus. Kriisikeskustelun ensimmäisessä vaiheessa kriisiin ajautuneita euromaita syytettiin ”holtittomasta velkaantumisesta” ja ”vastuuttomasta talouspolitiikasta”.

Myöhemmin erityisesti vasemmisto on pyrkinyt laajentamaan moraalipuheen koskemaan myös pankkeja ja sijoittajia. Kriisikeskustelun toisessa vaiheessa puheet ”pankkien holtittomasta lainanannosta” ja ”sijoittajavastuusta” ovatkin yleistyneet.

Tosiasiassa nämä kaksi moraalikritiikin lajia ovat kuitenkin sisällöltään lähes identtisiä, vaikka ne ensituntumalta voivat näyttää toistensa vastakohtilta. Sekä valtioiden syyttäminen vastuuttomasta velkaantumisesta että pankkien syyttäminen vastuuttomasta lainanannosta pitävät sisällään ajatuksen, jonka mukaan euroalueen PIIGS-valtioiden (Portugali, Irlanti, Italia, Kreikka ja Espanja) olisi pitänyt velkaantua vähemmän. Kyse on enää siitä, kannattaako velkaantumisesta syyttää velkarahan kysyjää vai tarjoajaa.

Tarkempi tutustuminen nykymuotoisen rahatalousjärjestelmän toimintamekanismeihin osoittaa, että kiristävä talouspolitiikka olisi ainoastaan aikaistanut ja syventänyt nykyistä kriisiä. Tosiasiassa euroalueen kriisi ei olekaan palautettavissa liialliseen valtioiden velkaantumiseen. Eurokriisi on seurausta koko euroalueen rakenteesta – ei yksittäisten valtioiden tai sijoittajien vastuuttomuudesta.

EUROALUEEN KRIISIN TAUSTAMEKANISMIEEN ymmärtäminen edellyttää modernin rahatalousjärjestelmän lähtökohtien tuntemista. Erityisen keskeistä on havaita, että yksityinen sektori ei ilman ulkomaansektoria ja julkista sektoria pysty kerryttämään nettovarallisuutta. Tämä johtuu siitä, että kapitalistisessa talousjärjestelmässä kaikki tilisiirrot ovat rahamääräisiä.

Raha taas syntyy talouteen aina luotonlaajennuksen seurauksena. Jokainen velkasopimus synnyttää talouteen kuitenkin aina samansuuruisen määrän velkaa kuin varallisuutta. Kun yritys ottaa pankista lainaa maksaakseen työntekijöidensä palkkoja, saa se tililleen maksuissa käytettävää talletusvarallisuutta.

Pankin taseessa yrityksen talletusvarallisuus on velkaa. Yritys joutuu kuitenkin maksamaan saamansa varallisuuserän takaisin, joten sen taseeseen syntyy myös samansuuruisen erä velkaa. Yrityksen velkakirja on taas pankin taseessa varallisuutta.

Näin ollen on tietenkin mahdollista, että joillakin talouden toimijoilla on enemmän varallisuutta kuin velkaa, mutta koko kansantalouden tasolla yksityinen nettovarallisuus ei ole mahdollista, ellemmme ota huomioon ulkomaansektoria ja julkista sektoria.

Jo ulkomaansektorin lisääminen mukaan

**EUROKRIISI
ON SEURAUSTA
KOKO EUROALUEEN
RAKENTEESTA –
EI YKSITTÄISTEN
VALTIOIDEN TAI
SIOJITTAJIAN
VASTUUTTO-
MUUDESTA.**

tarkasteluun muuttaa kokonaistilannetta huomattavasti. Esimerkiksi jos Kreikalla on alijäämäinen vaihtotase, tarkoittaa tämä vain hiukan yksinkertaistaen sitä, että Kreikan taloudesta poistuu ulkomaille enemmän rahavirtoja kuin Kreikan talouteen saapuu ulkomaisia rahavirtoja. Tällaisessa tilanteessa yksityinen sektori nettovelkaantuu, ellei julkisen sektori kompensoi alijäämäistä vaihtotasetta alijäämäisillä budjeteilla.

Valtion alijäämäiset budjetit kerryttävät yksityisen sektorin nettovarallisuutta, koska tässä tapauksessa valtio kuluttaa enemmän, kuin se kerää yksityiseltä sektorilta verotuloja. Valtion kulutus päättyy yksityiselle sektorille palkkojen ja tulonsiirtojen muodossa.

Sen sijaan valtion ylijäämäiset budjetit lisäävät yksityisen sektorin nettovelkaantumista. Näin ollen valtion tulisi yleensä välttää ylijäämäiseltä budjetoinnilta, ellei maan vaihtotase ole riittävän ylijäämäinen.

On kirjanpidollinen fakta, että yksityisen sektorin, julkisen sektorin ja ulkomaansektorin rahoitustaseet ovat aina tasapainossa. Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli jokin maa kärsii vaihtotaseen vajeesta, syntyy väistämättä joko yksityiselle sektorille tai julkiselle sektorille alijäämää.

Yksityisen sektorin alijäämä tarkoittaa nettovelkaantumista: eli tilannetta, jossa velkaa on enemmän kuin varallisuutta. Tällainen tilanne johtaa nopeasti konkurssiaaltoon, kokonaissyynän supistumiseen ja deflaatiokierteeseen.

Näin ollen alijäämäisen vaihtotaseen oloissa, valtion alijäämäinen budjetointi on mitä vastuullisinta politiikkaa. Itse asiassa valtiolla ei tässä tilanteessa ole juurikaan vaihtoehtoja, mikäli se haluaa välttää laman synnyttämisen.

MANUEL FAISCO

PITKÄÄN JATKUNEET VAIHTOTASEIDEN vajeet yhdistävät kaikkia PIIGS-maita. Nämä maat eivät ole rakentaneet talouspolitiikkaansa vientikilpailukyyn varaan, vaan niissä on sallittu laajentumishakuisempi talouspolitiikan linja. Esimerkiksi palkankorotukset ovat olleet monissa PIIGS-maissa huomattavia, mikä on nostanut työvoimakustannuksia näissä maissa.

Samaan aikaan useat euromaat – esimerkiksi Saksa, Itävalta, Alankomaat ja Suomi – ovat luottaneet omassa talouspolitiikassaan vientikilpailukyyn edistämiseen. Saksassa palkankorotukset ovat vuosia jääneet mitättömiksi, mikä on tukenut maan vientisektoria. Samalla Saksa on kuitenkin tullut riippuvaiseksi maista, joissa palkansaajien ostovoiman on sallittu kasvaa.

Alijäämäisten vaihtotaseiden oloissa PIIGS-valtioiden on ollut pakko tehdä alijäämäisiä budjetteja estääkseen yksityistä sektoria nettovelkaantumasta. Rahoitusmarkkinoilla PIIGS-valtioiden velkaantumistaseen nousua ei pidetty ongelmallisena pitkään aikaan, mutta finanssikriisin myötä PIIGS-maiden verotulot vähenivät ja työttömyydenhoitokustannukset nousivat. Tämä loi paineita lisävelanotolle, mikä herätti rahoitusmarkki-

noilla epäilyksiä PIIGS-valtioiden maksukyvyistä.

PIIGS-valtioiden olisi siis pitänyt pystyä kääntämään vaihtotaseensa ylijäämäisiksi, mikäli ne olisivat halunneet välttää raskaita budjettialijäämiltä. Tämä olisi ollut hankalaa, koska monet euromaat ovat harjoittaneet poikkeuksellisen tiukkaa vyönkiristyspolitiikkaa. Jos PIIGS-maat olisivat vastanneet esimerkiksi Saksan vientikilpailukykypolitiikkaan jäädyttämällä palkankorotukset ja karsimalla julkista kulutusta, olisi koko euroalueen kokonaiskysyntä kärsinyt.

Vaikutukset olisivat näkyneet myös maissa, joita on nyt tituleerattu ”vastuuntuntoisiksi” tai ”asiansa hyvin hoitaneiksi”. Ylijäämäisistä vaihtotaseista kärsineet maat olisivat menettäneet vientimarkkinoita, jos saman valuutta-alueen aiemmat kysyntäpumput olisivatkin siirtyneet vientikilpailukykyä korostavalle linjalle.

Euroalue ei olisi kokonaisuudessaan hyötynyt tällaisesta PIIGS-maiden talouspoliittisesta suunnanmuutoksesta mitenkään. Pahimmillaan tilanne olisi vain johtanut jatkuvasti kiristyvään vyönkiristyskilpailuun, mikä olisi voinut suistaa koko euroalueen deflaatiokierteeseen.

On myös euron kurssin kannalta ongelmallista, mikäli kaikki EMU-maat pyrkivät ylijäämäisiin vaihtotaseisiin. Onnistuessaan tällainen politiikka todennäköisesti vahvistaisi euron kurssia roimasti, mikä taas kääntäisi vaihtotaseita takaisin alijäämäisiksi.

Näin ollen on viisaampaa, jos euroalueella sallitaan makrotalouspolitiikan monimuotoisuus. Tällä hetkellä tilanne on mahdoton heikomman vientikilpailukykyyn euromaille, koska ne ovat riippuvaisia poikkikansallisista luottomarkkinoista. Jos luottomarkkinoiden luottamus jonkun euromaan maksukykyyn romahtaa, ei se enää pysty tekemään alijäämäisiä budjetteja, koska se ei enää saa uutta velkaa.

Nykyisessä eurojärjestelmässä valtiot ovat poikkeuksellisen riippuvaisia luottomarkkinoista. Ainoa toimiva ratkaisu eurokriisiin olisikin tämän riippuvuussuhteen katkaiseminen. Se onnistuisi muuttamalla Euroopan talous- ja rahaliiton institutionaalista järjestystä ja etenkin Euroopan keskuspankin asemaa.

PIIGS-VALTIOIDEN VELKAANTUMISASTEET EIVÄT kansainvälisessä tarkastelussa ole niin poikkeuksellisia, kuin julkisuudessa on annettu ymmärtää. Esimerkiksi Portugalissa ja Espanjassa valtion velkaantumisasteet ovat pysytelleet selvästi alle sadassa prosentissa, kun taas esimerkiksi Japanin valtiolla on velkaa suhteessa bruttokansantuotteeseen noin 200 prosenttia.

Huomattavasta velkakuormastaan ja tuoreesta luonnonkatastrofista huolimatta Japani saa kuitenkin edelleen rahoitusmarkkinoilta käytännössä ilmaista luottoa. Samaan aikaan PIIGS-valtioiden kymmenen vuoden velkakiirjojen korot ovat nousseet pahimmillaan noin 13 prosenttiin.

Japanin selviämistä velkataakastaan on yleensä selitetty sillä, että se on pääasiassa velkaantunut omille kansalaisilleen. PIIGS-valtioiden velasta taas ulkomaiset sijoittajat omistavat huomattavan osan. Tämä on kuitenkin ontuva selitys, koska on epätodennäköistä, että kotimaiset sijoittajat jättäisivät huomiotta valtion velkakirjoihin liittyvän luottoriskin. Japanilaisilla sijoittajilla olisi kaikki mahdollisuudet ostaa myös muiden valtioiden liikkeelle laskemia velkakirjoja.

Tosiasiassa syy Japanin selviämiselle on paljon yksinkertaisempi: sen velkakirjoihin ei yksinkertaisesti liity luottoriskiä. Japanin velka on kokonaan jenimääräistä, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että Japani on vaihtanut sijoittajien omistamia jenejä omiin velkakirjoihinsa. Velkojen takaisinmaksu tarkoittaa jenien palauttamista takaisin sijoittajien tileille.

Jenien liikkeellelaskusta vastaa ainoastaan Japanin keskuspankki. Näin ollen myös sijoittajien jenivarannot ovat alun perin peräisin Japanin keskuspankista. Toisin sanoen Japani tarvitsee velkansa takaisinmaksamiseksi valuuttaa, jonka liikkeellelaskusta se itse päättää. On selvää, että tällaisessa tilanteessa valtio ei voi ajautua maksukyvyttömyyteen.

Myös rahoitusmarkkinoilla ymmärretään, että omassa valuutassaan velkaantuneen valtion konkurssi ei ole käytännössä mahdollinen. Esimerkiksi luottoluokittaja Standard & Poor's toteaa vuonna 2007 ilmestyneessä valtionvelan oppaassaan, että talouspoliittisesti suvereenilla valtiolla on rajoittamaton kyky laskea liikkeelle omaa valuuttaansa.

Tämän vuoksi omassa valuutassaan velkaantuneiden valtioiden kulutusta rajoittaa inflaatio eivätkä luottomarkkinoiden paineet.

Vaikka Japanin keskuspankki rahoittaisi suoraan valtionvelan takaisinmaksun, ei tällä kuitenkaan olisi suoria inflatorisia vaikutuksia. Tällainen toimenpide tarkoittaisi ainoastaan korkotuottoisen varallisuuserän (velkakirja) korvaamista korkoa tuottamattomalla varallisuuserällä (valuutta). Tällainen toimenpide vaikuttaisi kyllä laskevasti ohjauskorkoon, mutta nykyisessä korkoympäristössä tästä aiheutuvat inflatoriset vaikutukset jäisivät marginaalisiksi.

EUROMAIDEN MAKSUKYVYTTÖ- MYYS ON AINA MAHDOLLINEN VAIHTOEHTO, JOS EKP HALUAA PIDÄTTÄYTYÄ VAIKEUKSIIN AJAUTUNEIDEN VALTIOIDEN LUOTOTTAMISESTA.

YLIPÄÄNSÄ ON KYSEENALAISTA pitää inflaatiota kovin suurena uhkana tilanteessa, jossa vallitsee huomattavaa työttömyyttä, ja jossa talous toimii vajaakapasiteetilla. Tällaisessa tilanteessa kokonaiskysynnän stimuloiminen johtaisi todennäköisemmin tuotannon laajentamiseen kuin hinnankorotuksiin. Hintojen korottaminen on yrityksille vähäisenkin markkinakilpailun oloissa riskialtista, koska yritykset saattavat tällöin menettää markkinaosuuksiaan.

Näin ollen Japania ei uhkaa sen paremmin maksukyvyttömyys kuin hallitsematon inflaatiokaan. Sen sijaan jokainen euroalueen jäsenmaa saattaa pahimmassa tapauksessa ajautua konkurssitilanteeseen.

NUNO CARDOSO

Portugalissa kriisi on synnyttänyt laajoja protestiaaltoja ja koko ivan kirjon pääministeri Josè Socratesta kohtaan.

Vaikka euromaiden velka onkin lähes kokonaan euromääräistä, eivät ne vastaa euron liikkeellelaskusta. Vastuu tästä on Euroopan keskuspankilla, joka on erotettu kaikesta poliittisesta ohjauksesta. Niinpä euromaiden maksukyvyttömyys on aina mahdollinen vaihtoehto, jos EKP haluaa pidättäytyä vaikeuksiin ajautuneiden valtioiden luotottamisesta.

Toistaiseksi EKP on pyrkinyt rauhoittamaan luottomarkkinoita summittaisilla velkakirjojen osto-operaatioillaan. Tosiasiassa paniikki luottomarkkinoilla ei kuitenkaan hellitä ennen, kuin PIIGS-valtioiden rahoitusasema on turvattu. Lyhyellä aikavälillä tämä voi tapahtua vain siten, että EKP asettaa kriisimaiden velkakirjojen korkotasolle ylärajan. Jos PIIGS-velka ei menisi yksityisillä markkinoilla kaupaksi annetulla korkotasolla, ostaisi EKP loput liikkeelle lasketut velkakirjat.

Pidemmällä aikavälillä EMU:n institutionaalista rakennetta on kuitenkin muutettava perin pohjin. Joko euroaluetta on kehitettävä selkeämmin liitovaltion suuntaan tai sitten koko EMU-järjestelmä on ajettava alas. Nykytilanteessa kaikkien euromaiden on pyrittävä ylijäämäisiin vaihtotaseisiin, mikä on jokseenkin mieletön vaatimus yhteisellä valuutta-alueella. Täystyöllisyys, hyvät julkiset palvelut ja riittävä talouskasvu edellyttävät joko federatiivista EMU:a tai sitten kansallisvaltioiden Eurooppaa.

EMU:n rakenne luotiin uusliberalismin huippukaudella 1980-luvun lopulla, jolloin hintavakauden tavoittelu nähtiin keskuspankkien ainoana mielekkäänä tehtävänä. Viimeisen puolentoista vuoden tapahtumat ovat kuitenkin osoittaneet tämän ajattelutavan sekä vaaralliseksi että virheeliseksi. Tässä kriisissä ei olekaan kyse vastuuttomista valtioista vaan vastuuttomasta rahaliitosta. **Y**

Juttu on julkaistu alunperin Ydin-lehdessä 2/2011.

ILLUUSIOITA, UTOPIOITA & EURO-REALISMIA

Kirjoittaja Erkki Toivanen

Euroopan yhdentyminen on ollut pitkään pienen valtaeliitin ajama asia, johon demokratian virus ei ole tarttunut. Mutta onko aika jo ajanut tämänlaisen Eurooppa-idean ohi?

EUROOPPA ON KÄSITTEENÄ monikollinen: Maantiedettä se ei ole, sillä maisemat, arvot ja elämäntavat ovat samat kahden puolen Uralin. Rajoja sillä ei ole lännessäkään, ulottuuhan euroalue Atlantin taakse Ranskan Antilleille ja Gujanaan, kaakossa Intian Valtamerelle, Réunionin saarelle.

Euroopan unioneja ole niitäkään vain yksi: toisilleen vastakkaiset arvot jakavat sen moneen osaan. Eurooppa-aate ei ole synnyttänyt kaikille yhteistä 'uutta poliittista kulttuuria', jota **Jean Monnet** ja perustajaisät olivat pitäneet välttämättömänä kivijalkana maailmansotien raunioille rakennettavalle Uudelle Euroopalle. He uskoivat, että Euroopan asukkaita tuolloin elähdyttänyt tunne kohtalonyhteydestä olisi jo luonut perustan yhteisvastuulle, josta tietoisina kansalaiset olisivat valmiit asettamaan Euroopan yhteisen edun kansallisen edelle. Monnet muistutti etteivät perustajaisät olleet yhdentämässä valtioita, vaan kansoja.

Viime vuosikymmenellä olin EU:n komission järjestämässä konferenssissa, jonka aiheena oli unionin imago kansalaisten silmissä. Kansalaisten luottamus EU:n instituutioihin oli tuolloin pudonnut alle 50 prosentin ja yhdentyminen oli menettämässä enemmistön kannatuksen silloisissa 15:ssä jäsenmaassa.

Mielestäni perussy syy imago-ongelmaan oli EU:n etäisyys ja sen toimielinten loitontuminen kansalaisista. Bryssel tuo mieleen kielletyn kaupungin, jonka temppeleissä papisto lukee loitsuja, säätää lakeja suljettujen ovien takana ja tulkitsee toisilleen Rooman sopimusta, Euroopan liitonarkkia, ja muita salakielisiä pyhiä tekstejä, joita kansalaiset eivät ymmärrä. Paljon parjattu byrokratiakin saattoi olla mitoitetaan tarkoituksenmukainen ja toimissaan tehokas jäsenmaiden kansallisten virkakoneistojen rinnalla, mutta demokratiavaje oli nähdäkseni ongelmista pahin ja tuli si poistaa. Rohkenin muistuttaa osanottajia **Woodrow Wilsonin** maksimista: *Open government openly arrived at* – avoimesti syntyneitä päätöksiä avoimesti toteuttava hallitus. Se olisi sopinut myös EU:n ohjenuoraksi.

PUHETTA JOHTANEEN KOMISSAARIN vastaus jäi mieleen: Eurooppaprojektin toteuttaminen on ollut Monnet'n päivistä alkaen pienen, valvutuneen eliitin asiana. Instituutiot on tarkoituksellisesti perustettu sellaisiksi, että ne ovat suojassa populismilta ja demokratian valekaavussa esiintyvältä demagogialta.

Todellinen syy EU:n vaikeuksiin on jäsenvaltioiden poliitikkojen tarve hankkia halpa-arvoiseen populismiin turvautumalla äänestäjien kannatus pysyäkseen vallassa. Vain voimakkaat instituutiot kykenevät pitämään väärää politiikkaa tukeva kansallis- tai kansalaismielipide loitolla EU:sta. Vain asialleen vihkiytynyt eliitti voi luotsata unionin skeptisen tai vihamielisen kansalaismielipiteen karikoista selville vesille.

- Meidän tulee jättää vaatimukset 'demokratiavajeen' poistamisesta omaan arvoonsa, korosti puhetta johtanut komissaari ja lisäsi:

- Esiintymällä demokratian nimissä poliitikot halvaannuttavat ja lopulta pysäyttävät yhdentymisprosessin. Eiväthän kansalaiset voi sitä ymmärtää, koska heillä ei ole riittävästi tietoa eikä koulutusta.

Hän vertasi demokratiaa virukseen, jota vastaan EU:n on rokottauduttava lujittamalla instituutioittensa vastustuskykyä.

LAUSUNTO EDUSTI AJATTELUA, joka kieltämättä periytyy Monnet'n kokemuksista. Kun Monnet sai 1946 tehtäväkseen johtaa Ranskan sodanjälkeistä jälleenrakentamista, hän perusti kansantalouden suunnitteluviraston.

Ranska oli menettänyt sodassa yli neljänneksen kansallisarallisuudestaan, miehittäjä oli ryöväntynyt koneet ja kalusteetkin tehtaista. Melkein kaikki oli aloitettava alusta. Viraston palveluksessa oli silti enimmillään sata henkilöä – lähetit, sihteeri ja autonkuljettajat mukaan lukien. Monnet oli värvännyt virastoon puolisen tusinaa lahjakasta talousoppinutta. He olivat vastuussa vain pääministerille. Poliitikot ja byrokraatit Monnet piti visusti loitolla, koska tiesi suunnitelmien juuttuvan hetkessä virkakoneiston rattaisiin tai kaatuvan Ranskan neljänneksen tasavallan kaoottiseen puoluepeliin.

Samalla mallin Monnet siirsi 1958 Euroopan hiili- ja teräsyhteisön komissioon, EU:n komission edeltäjään. Komission tuli olla poliitikoista riippumaton asiantuntijaelin, vastuussa päätöksistään vain jäsenmaiden hallitusten päämiehille. Demokratiavaje selittyy siksi paljolti EU:n rakenteesta. Euroelitistisen ajattelun juuret ovat Brysselissä syvässä.

Siksi EU:ssa vaikuttaa kaksi poliittista kulttuuria. Elitistisen yhdenytymismallin rinnalla oli näet ollut vaikuttamassa toive 'kansalaisten Euroopasta' eli demokraattisesti hallinnoidusta Euroopan unionista, vuosisataisen Eurooppa-idean toteutumisesta. Se elähdytti myös Monnet'ta ja useimpia hänen sukupolvensa valtiomiehiä.

Aaatteen ydinsanoman ilmaisi selkeimmin **Winston Churchill** 1948:

- Euroopan voi yhdentää vain sen asukkaiden valtaenemmistön sydämessään tuntema toive ja sen kansalaisten selkeästi ja voimallisesti ilmaiseva tahto kaikissa Euroopan vapautta rakastavissa maissa, asuivat he missä tahansa ja äänestivät miten tahansa.

Seuraavana vuonna Churchill ehdottikin 'eräänlaisten Euroopan Yhdysvaltojen' perustamista manner-Eurooppaan.

Minne toive on kadonnut? Mitä tapahtui tahdolle? Päättyvän vuoden alussa EU:n kannatus jäi edelleen alle 50 prosenttiin sen 27:ssä jäsenmaassa. Euroopan keskuspankkiin ilmoitti luottavansa 39 prosenttia asukkaista, parlamenttiin 45 prosenttia, komissioon 42 prosenttia. Trendi on selvästi alaspäin. Luultavasti Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan (presidentin) ja ulkopoliittisen edustajan (ulkoministerin) valinta suljetuin ovin on kiirehtinyt uskottavuuden ja luottamuksen alamäkeä. Edustavathan valinnat salamyhkäistä politikointia kyynisimmillään.

VOI PERUSTELLUSTI KYSYÄ onko nykyinen EU enää vain hallitusten yhteistyöväline Maailmanpankin tai Kansainvälisen valuuttarahaston tavoin. Niiden demokratiavajehan ei kansalaisia askarruta, koska niitä pidetään asiantuntijaeliminä.

EU on enemmän. Sen päätökset vaikuttavat kansalaisten

arkielämään välittömästi. Sen toimielimet käyttävät jäsenmaiden niille siirtämiä valtaoikeuksia yhä useammin enemmistöpäätöksin. Ne edellyttävät päätöksiin alistuvalta vähemmistöltä ja enemmistöltä keskinäistä yhteisvastuuta. Ilman sitä suomalainen tuskin suostuu tinkimään omista eduistaan slovakian tai maltalaisen hyväksi – ja siten toimimaan muka Euroopan yhteisen hyvän nimissä.

Tänä vuonna kuollut valtiofilosofi ja EU:n komission jäsenenä 1970-luvulla toiminut **Ralf Dahrendorf** muistuttikin, että demokratia toimii toistaiseksi vain kansallisvaltioiden puitteissa. Koska Euroopalla ei ole identiteetistään ja yhteisvastuusta tietoista 'demosta', kansaa, EU:ssa ei liioin voi olla aitoa demokratiaa, ainoastaan pienen eliitin keskuudestaan valitsema eurokratia. Sen toimia parlamentarismien pilakuvassa esiintyvät mepit otaksuvat voivansa valvoa kykenemättä kuitenkaan kaatamaan hallitusta. Dahrendorfin aikana komissio edusti vielä eri alojen asiantuntemusta. Nyt se on paljolti virkaheittojen poliitikkojen ja kasvottomien keskinkertaisuuksien tyyssija.

Matka Monnet'n peräänkuuluttamaan uuteen poliittiseen kulttuuriin kestää hyvinkin usean sukupolven ajan. Mutta onko yhdentymisen syventäminen ja laajentaminen silloin enää mielekästä? Onko se sitä nytkään?

VUOSISATOJEN AJAN VAIKUTTANUT yhdentymisaate kypsyi toteuttamisvaiheeseen maailmansotien eli Euroopan sisällissotien seurauksena. Saavutukset ovat suurenmoisia: on vaikea kuvitella elämää Euroopassa, jonka rajat eivät olisi auki Atlantilta Mustalle merelle ja Ruijasta Maltalle. EU:n puitteissa Varsinais-Eurooppa on voinut yhdentyä rauhan ja vapauden alueeksi. Sotien ja selkkausten kehtoina olleita murrosvyöhykkeitä on kurottu umpeen.

Mutta olisiko aika ajanut jo yhdentymisaatteen ohitse? Riittääkö tavoitteeksi Euroopan asukkaiden vastuu toistensa hyvinvoinnista nyt, kun tarvitsemme planetaarista yhteisvastuuta selviytyäksemme ihmiskunnan edessä olevista haasteista?

Oman aikansa johtava pasifisti **Victor Hugo** ennakoï 1867 kirjoittamassaan artikkelissa yhdentyneen Euroopan näkevän päivänvalon liittovaltiona 1900-luvun kuluessa.

- Seuraavina vuosisatoina yhdentyminen jatkuisi ja yhteisö saisi nimekseen Ihmiskunta. Sillä se mikä on utopiaa yhdellä vuosisadalla, on jo totta seuraavalla, Hugo sanoi.

Hän oli lähestulkoon oikeassa Euroopan suhteen. Mutta onko ihmiskunnalla enää varaa odottaa vuosisatoja hänen seuraavan toiveensa toteutumista? **Y**

**KOSKA
EUROOPALLA
EI OLE
IDENTITEETISTÄÄN
JA YHTEISVASTUUSTA
TIEOISTA 'DEMOSTA',
KANSAA, EU:SSA
EI LIIOIN VOI OLLA
AITOA DEMOKRATIAA,
AINOASTAAN
PIENEN ELIITIN
KESKUDESTAAN
VALITSEMA
EUOKRATIA.**

Juttu on
julkaistu
alunperin
Ydin-
lehdessä
4/2009.

TAKAOVEN KAUTTA *kohti* LIITTOVALTIOTA

Kirjoittaja Christer K. Lindholm

Euroopan yhdentyminen on usein edennyt nopeimmin kriisien kautta. Euroalueen velkakriisin myötä federalistien unelmat ovat muuttumassa todeksi. Hurjassa vauhdissa sosiaalinen Eurooppa uhkaa jäädä jalkoihin.

EUROOPAN TALOUDELLISEN YHDENTYMISEN pääarkkitehteihin kuulunut **Jean Monnet** totesi aikoinaan, että raha on tekevä Euroopan. Monnet piti toisin sanoen yhteistä valuuttaa keskeisenä keinona perimmäisen tavoitteensa, eurooppalaisen liittovaltion saavuttamiseksi.

Asteittaiseen yhdentymiseen uskonut ranskalainen päätteli varmaan-kin, että yhteinen valuutta pakottaisi Euroopan valtiot yhä tiiviimpään talouspoliittiseen yhteistyöhön, mikä lopulta johtaisi liittovaltion syntyyn. Nyt, kun Euroopan taloudellisen yhdentymisen ensiaskeleista on kulunut kuutisenkymmentä vuotta, Jean Monnetin visio on hyvää vauhtia toteutumassa.

Kun Euroopan raha- ja talousliittoa alettiin suunnitella 1980-luvun lopulla, sen ensisijaisena tarkoituksena oli eurooppalaisen valuuttayhteistyön vahvistaminen osana silloisen EY:n sisämarkkinaprojektia. Sen sijaan rahaliittoa ei ainakaan julkisuudessa mainostettu ensimmäisenä askeleena kohti eurooppalaista liittovaltiota, kunnianhimoista hanketta kun oli muutenkin tarpeeksi vaikea myydä jäsenmaiden kansalaisille.

Näin ollen yhteistä valuuttaa ja yhteistä rahapolitiikkaa ei edes yritetty täydentää yhteisellä talouspolitiikalla, vaan talouspoliittinen päätöksenteko jätettiin sovinnolla jäsenmaiden hallituksille. Ainoastaan julkisen sektorin alijäämälle ja velalle asetettiin ylärajat, joista ei käytännössä pidetty kovin tiukasti kiinni.

**MONNET PITI
YHTEISTÄ VALUUTTA
KESKEISENÄ KEINONA
PERIMMÄISEN
TAVOITTEENSA,
EUROOPPALAISEN
LIITTOVALTION
SAAVUTTAMISEKSI.**

ALUSTA PITÄEN MONET taloustieteilijät varoittivat siitä, ettei rahaliitto voisi pidemmän päälle toimia ilman yhteistä talouspolitiikkaa. Samalla kuitenkin tiedostettiin, että yhteinen talouspolitiikka voisi olla ongelmallinen sellaisten jäsenmaiden kannalta, joiden suhdannevaihtelut ovat epätahdissa muun euroalueen kanssa.

Rahaliitossa yksittäinen jäsenmaa ei pysty vaikuttamaan sen enempää korkotasoon kuin valuutan ulkoiseen arvoonkaan, ja talouspolitiikka jää näin ollen ainoaksi työkaluksi, jonka avulla suhdannepolitiikkaa voi harjoittaa kansallisella tasolla. Jos talouspoliittinenkin päätösvalta vietäisiin jäsenmailta, tavallinen laskusuhdanne voisi helposti kehittyä syväksi ja pitkäaikaiseksi lamaksi.

Toimiakseen kitkattomasti yhteinen talouspolitiikka tarvitsisi tuekseen ylikansallisen tulonsiirtojärjestelmän, jonka kautta ahdinkoon joutuneet jäsenmaat voisivat saada taloudellista tukea. Ajatus tällaisesta euromaiden välisestä tulonsiirtojärjestelmästä on kuitenkin yleisesti tyrmätty epärealistisena, koska se aiheuttaisi merkittäviä lisämenoja erityisesti Saksan kaltaisille suurille nettomaksajille.

Kreikasta viime vuonna alkaneen kriisin myötä euromaat ovat – vaikkakin puolivahingossa – ottaneet pitkän harppauksen kohti euroalueen ylikansallista tulonsiirtomekanismia. Heinäkuussa sovitun Kreikan toisen tukipaketin yhteydessä sekä euroalueen väliaikaisen rahoitusvakaussäilytyksen (ERVV) että sen kahden vuoden päästä korvaavan pysyvän vakaussäilytyksen (EVM) toimenkuvaan tehtiin merkittäviä muutoksia.

Näiden muutosten jälkeen sekä ERVV että EVM voivat Kansainvälisen valuuttarahaston tavoin antaa ennakkoivia luottoja maille, joiden arvellaan olevan ajautumassa kriisiin. Vakaussäilytykset voivat myös pääomittaa ahdingossa olevia pankkeja ja tehdä valtionobligatioiden tukioistoja jälkemarkkinoilla.

Näiden muutosten jälkeen vakausvälineitä voi perustellusti pitää eräänlaisina Kansainvälisen valuuttarahaston eurooppalaisina versioina – tai juuri sellaisina euromaiden välisinä tulonsiirtomekanismeina, joita vielä pari vuotta sitten pidettiin täysin epärealistisinä.

EUROALUEEN KRIISI ON vauhdittanut kehitystä kohti yhteistä talouspolitiikkaa muillakin tavoin kuin synnyttämällä ylikansallisen tulonsiirtomekanismin. Ensinnäkin ne äärimmäisen tiukat ehdot, joita muut euromaat ovat asettaneet kriisimaille annettavalle taloudelliselle tuelle, merkitsevät ennennäkemätöntä puuttumista jäsenmaiden talouspoliittiseen itsenäisyyteen.

Muodollisesti menoleikkaukset, yksityistämiset ja muut toimenpiteet julkisen talouden tasapainottamiseksi on hyväksytty kansallisissa parlamenteissa, mutta kriisimaihin kohdistuneen ankaran painostuksen huomioon ottaen on perusteltua puhua normaalin demokraattisen päätöksentekoprosessin syrjäyttämisestä.

Toiseksi näyttää yhä todennäköisemmältä, että euroalueen vakausvälineet saavat oikeuden laskea liikkeelle jäsenmaiden omia valtionobligaatioita korvaavia niin sanottuja euro-obligaatioita. Käytännössä euro-obligaatioiden käyttöönotto tarkoittaisi, että euromaat päättäisivät vastedes yhteisesti lainanotosta ja vastaisivat yhdessä lainojen takaisinmaksusta.

Tämä siirtäisi merkittävän osan talouspoliittisesta päätöksenteosta kansalliselta tasolta euromaiden yhteisen päätöksenteon piiriin. Toistaiseksi etenkin Saksa on tosin suhtautunut varsin nihkeästi euro-obligaatioihin, koska niihin liittyvä luottoriski – ja sen myötä korko – olisi korkeampi kuin parhaan luottokelpoisuuden jäsenmaiden omilla valtionobligaatioilla.

Tilanteessa, jossa kriisi on hyvää vauhtia leviämässä Espanjan ja Italian kaltaisiin suuriin talouksiin, euro-obligaatiot saattavat kuitenkin osoittautua ainoaksi keinoksi taata kriisimaiden lainansaanti siedettävällä korotasolla.

Kolmanneksi on jo nyt selvää, että euromaiden talouspolitiikan koordinointia tullaan kriisin seurauksena vahvistamaan merkittävästi. Koska budjettikurin varmistamiseksi laadittu kasvu- ja vakaussopimus osoittautui riittämättömäksi jo kauan ennen nykyistä kriisiä – sekä Ranska että Saksa ylittivät usean vuoden ajan budjettialijäämälle asetettua ylärajaa joutumatta sopimuksen määräämien sanktioiden kohteiksi – rahaliiton vakauden katsotaan edellyttävän huomattavasti nykyistä ankarampia yhteisiä pelisääntöjä julkiselle taloudenpidolle.

Nähtäväksi jää, mitä talouspolitiikan tiukempi koordinointi tulee tarkkaan ottaen tarkoittamaan käytännössä. Jäsenmaiden talouspoliittista itsenäisyyttä se tulee joka tapauksessa kaventamaan.

Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että kriisi on viemässä euroaluetta hyvää vauhtia kohti eurooppalaista liittovaltiota. Tämä ei suinkaan olisi ensimmäinen kerta, kun syvä kriisi vie Euroopan yhdentymistä pitkän harppauksen eteenpäin, synnyttihän ”euroskleroosi” eli silloisen EY:n pitkään jatkunut hitaan talouskasvun ja korkean työttömyyden jakso ajatuksen

eurooppalaisista sisämarkkinoista 1980-luvun alkupuolella.

Samalla tavoin 1970-luvun myllerrykset valuuttamarkkinoilla johti lopulta nykyisen rahaliiton edeltäjän, eurooppalaisen valuuttakurssijärjestelmän perustamiseen vuonna 1979.

EUROOPAN VALUUTTAKURSSIJÄRJESTELMÄ EMS onnistui pitkäksi aikaa vakauttamaan jäsenmaiden välisiä valuuttakursseja. Sisämarkkinat ovat kaiken kaikkiaan olleet Euroopan taloudelle hyödyksi, vaikka suunnitteluvaiheen kaikkein kunnianhimoisimpia tavoitteita ei olekaan saavutettu. Olisiko myös liittovaltion synty aito edistysaskel niin eurooppalaisen yhdentymisen kuin yksittäisten jäsenmaidenkin näkökulmasta?

Kysymykseen ei voi vastata ottamatta ensin kantaa siihen, mitä vaihtoehtoja liittovaltiolle on tässä vaiheessa olemassa. Paluuta entiseen rahaliittoon sellaisena kuin se oli ennen kriisin puhkeamista voi ilman muuta pitää poissuljettuna vaihtoehtona jo siitä syystä, että pysyvän vakausmekanismin perustaminen on perusteellisesti muuttanut euroyhteistyön rakennetta.

Näyttää myös selvältä, että pysyvä vakausjärjestelmä tarvitsee tuekseen yhteisen – tai ainakin pitkälle yhtenäistety – talouspolitiikan voidakseen uskottavasti taata euroalueen vakauden. Näin ollen vaihtoehdoksi jäävät joko euroyhteistyön vahvistaminen ja kehittäminen kohti eurooppalaista liittovaltiota tai euroalueen hajoaminen.

Monet talousasiantuntijat pitävät eurosta eroamista parhaana vaihtoehtona ainakin Kreikalle ja Portugalille, joiden heikko julkinen talous on seurausta reaalityalouden heikosta kilpailukyvyistä. Sama pätee pitkälti myös Espanjaan ja Italiaan.

Ottamalla omat kansalliset valuuttansa uudelleen käyttöön ja antamalla niiden devalvoitua näiden kriisimaiden talouskasvu saisi kauan kaivatun piristysruiskeen, mikä puolestaan helpottaisi valtionvelan takaisinmaksua. Vahvemmat euromaat voisivat tässä tapauksessa joko jatkaa entistä suppeammassa mutta vakaammassa ja uskottavammassa rahaliitossa tai kriisimaiden esimerkkiä noudattaen korvata euron omilla kansallisilla valuutoillaan.

Vaikka euroalueen hajoaminen joko osittain tai kokonaan ratkaisisi joitakin ongelmia, se aiheuttaisi samalla koko liudan uusia. Kriisimaissa paluu kansallisiin valuuttoihin laukaisisi mitä todennäköisimmin suuren mittakaavan pääomapaon, kun yritykset ja yksityishenkilöt yrittäisivät suojautua oman valuutan devalvoitumiselta hamstraamalla euroja ja muita ulkomaisia valuuttoja.

Devalvoituminen myös nostaisi kriisimaiden velanhoidokustannuksia niiden omissa valuutoissa laskettuna, kun jokaisen euron takaisinmaksamiseen tarvittaisiin entistä enemmän drakhmoja, escudoja tai liiroja. Ilman merkittäviä rajoituksia sekä pääomien vapaaseen liikkuvuuteen että valuuttojen vaihdettavuuteen kriisimaiden ajautuminen velkasaneeraukseen olisi tässä tilanteessa enemmän kuin todennäköistä.

Mikäli taloudeltaan vahvemmatkin euromaat siirtyisivät takaisin omiin valuuttoihinsa, ne joutuisivat kohtaamaan täysin päinvastaisen ongelman.

Suhteellisen vahvoina ja vakaina talouksina ne houkuttelisivat puoleensa ulkomaista pääomaa etenkin heikkojen valuuttojen kriisimaista, mikä puolestaan johtaisi niiden valuuttojen vahvistumiseen ja viennin kilpailukyvyyn heikkenemiseen.

Eurooppalaisen yhdentymisen kannalta euroalueen hajoaminen olisi vakava takaisku. Varsinkin siinä tapauksessa, että myös vahvemmat euromaat luopuisivat yhteisestä valuutasta, seurauksena olisi pitkä epävakauden ja epävarmuuden jakso eurooppalaisilla valuuttamarkkinoilla. Tämä puolestaan vaikeuttaisi EU-maiden välistä kaupankäyntiä ja heikentäisi siten sisämarkkinoiden toimivuutta.

LIIITTOVALTIO EI SEKÄÄN ole ongelmaton vaihtoehto. Ylivoimaisesti suurin ongelma on se, että eri euromaiden taloudelliset lähtökohdat ovat tällä hetkellä niin kovin erilaiset. Näistä lähtökohdista rakennetussa Euroopan liittovaltiossa pohjoisen vauraammat jäsenmaat joutuisivat pitkäksi aikaa eteenpäin tukemaan etelän kriisimaita.

Ranskankielisten ja flaaminkielisten väliset riidat Belgiassa ja Pohjois-Italian yhä nuivempi suhtautuminen köyhään etelään tarjoavat varoittavia esimerkkejä siitä, millaisiin konflikteihin tällainen asetelma voi johtaa.

Toinen vakava ongelma on se, että eteneminen kohti liittovaltiota on tähän saakka tapahtunut osana enemmän tai vähemmän epätoivoista yritystä rauhoittaa mystisiä ja pelottavia markkinavoimia. Ei ole yllättävää, että markkinat ovat melko vapaasti saaneet määrätä niin etenemisen tahdin kuin suunnankin.

Oikein toteutettuna eurooppalainen liittovaltio voisi kuitenkin olla parempi – tai ainakin vähemmän ongelmallinen – vaihtoehto kuin euroalueen hajoaminen. Ovathan niin taloudelliset kuin monet muutkin yhteiskunnalliset ongelmat tänä päivänä niin laajoja ja monimutkaisia, ettei niitä voi enää ratkaista kansallisella tasolla.

Liittovaltiossakin on mahdollista säilyttää päätöksenteko kansallisella tasolla siinä, missä se on mielekästä. Onhan esimerkiksi Yhdysvaltain osavaltioilla varsin pitkälle menevä vapaus päättää omista asioistaan.

Hyvä ja toimiva liittovaltio edellyttää kuitenkin, että niin euromaiden kuin euroalueen ulkopuolisten EU-maiden kansalaiset saavat mahdollisuuden vaikuttaa sen kehittämiseen. Ennen kaikkea Euroopan yhdentymisen niin sanottua sosiaalista ulottuvuutta, josta on puhuttu paljon, mutta jonka puolesta on tehty vähän, täytyy liittovaltion rakentamisen yhteydessä vahvistaa merkittävästi.

Valitettavasti juuri sosiaalisesta ulottuvuudesta on tulossa ensimmäinen uhri, jolla Euroopan poliittiset päättäjät yrittävät rauhoitella vihastunutta markkinajumalaa. **Y**

**LIITTOVALTIOSSAKIN
ON MAHDOLLISTA
SÄILYTTÄÄ
PÄÄTÖKSENTEKO
KANSALLISELLA
TASOLLA SIINÄ, MISSÄ
SE ON MIELEKÄSTÄ.**

Juttu on
julkaistu
alunperin
Ydin-
lehdessä
3/2011